Taittirīya-Āraṇyaka

Edited by Subramania Sarma, Chennai

Proofread Version of November 2005

Chapter 2

[[2-0-0]]

नमो॒ ब्रह्म॑णे॒ नमो॑ अस्त्व॒ग्नये॒ नमः॑ पृथि॒व्यै नम॒ ओष॑धीभ्यः।
नमो॑ वा॒चे नमो॑ वा॒चस्पत॑ये॒ नमो॒ विष्ण॑वे बृह॒ते क॑रोमि॥
ओं शान्तिः॒ शान्तिः॒ शान्तिः॑॥

[[2-1-1]]

सह॒ वै दे॒वाना॒ञ्चासु॑राणाञ्च य॒ज्ञौ प्रत॑तावास्तां व॒यꣳ स्व॒र्गं लो॒कमे॑ष्यामो व॒यमे॑ष्याम॒ इति॒ ते॑ऽसु॑रास्सं॒नह्य सह॑सै॒वाच॑रन्ब्रह्मच॒र्येण॒ तप॑सै॒व दे॒वास्ते॑ऽसु॒रा अमु॒ह्यꣳस्ते न प्राजा॑न॒ꣳस्ते परा॑भव॒न्ते न स्व॒र्गं लो॒कमा॑य॒न्प्रसृ॑ते॒न वै य॒ज्ञेन॑ दे॒वास्स्व॒र्गं लो॒कमा॑य॒न्नप्रसृ॑ते॒नासु॑रा॒न्परा॑ऽभावय॒न्प्रसृ॑तो ह॒ वै य॑ज्ञोपवी॒तिनो॑ य॒ज्ञोऽप्र॑सृतो॒ऽनु॑पवी॒तिनो॒ यत्किञ्च॑ ब्राह्म॒णो य॑ज्ञोपवी॒त्यधी॑ते॒ यज॑त ए॒व तत्तस्मा॑द्यज्ञोपवी॒त्ये॑वाधी॑यीत या॒जये॒द्यजे॑त वा य॒ज्ञस्य॒ प्रसृ॑त्या॒ अजि॑नं॒ वासो॑ वा दक्षिण॒त उ॑प॒वीय॒ दक्षि॑णं बा॒हुमुद्ध॑र॒तेऽव॑धत्ते स॒व्यमिति॑ यज्ञोपवी॒तमे॒तदे॒व विप॑रीतं प्राचीनावी॒तꣳ सं॒वीतं॑ मानु॒षम्॥ १॥ ॥ १॥

[[2-2-1]]

रक्षा॑ꣳसि ह वा॑ पुरोनुवा॒के तपोग्र॑मतिष्ठन्त॒ तान्प्रजाप॑तिर्व॒रेणो॒पाम॑न्त्रयत॒ तानि॒ वर॑मवृणीतादि॒त्यो नो॒ योद्धा॒ इति॒ तान्प्रजप॑तिरब्रवी॒द्योध॑यध्वमिति॒ तस्मा॒दुत्ति॑ष्ठन्त॒ꣳ हवा॒ तानि॒ रक्षा॑ꣳस्यादि॒त्यं योध॑यन्ति॒ याव॑दस्त॒मन्व॑गा॒त्तानि॑ ह॒ वा ए॒तानि॒ रक्षा॑ꣳसि गायत्रि॒याऽभि॑मन्त्रि॒तेनाम्भ॑सा शाम्यन्ति॒ तदु॒ ह॒ वा ए॒ते ब्र॑ह्मवा॒दिनः॑ पूर्वा॑भि॑मु॒खास्स॒न्ध्यायाँ॑ गयत्रि॒याऽभि॑मन्त्रि॒ता आप॑ ऊर्ध्वं॑ विक्षि॑पन्ति॒ ता ए॒ता आपो॑ व॒ज्रीभू॒त्वा ता॒नि॒ रक्षा॑ꣳसि म॒न्देहा॒ऽरु॒णे द्वी॒पे प्रक्षि॑पन्ति॒ यत्प्र॑दक्षि॒णं प्रक्र॑मन्ति॒ तेन॑ पा॒प्मान॒मव॑ धून्व॒न्त्यु॒द्यन्त॑मस्तं॒यन्त॑मादि॒त्यम॑भिध्या॒यन्कु॒र्वन्ब्रा॑ह्म॒णो वि॒द्वान्थ्स॒कलं॑ भ॒द्रम॑श्नु॒तेऽसावा॑दि॒त्यो ब्र॒ह्मेति॒ ब्रह्मै॒व सन्ब्रह्मा॒प्येति॒ य ए॒वं वेद॑॥ २॥ ॥ २॥

[[2-3-1]]

यद्दे॑वा दे॒वहे॒ळ॑नं॒ देवा॑सश्चकृ॒मा व॒यम्।
आदि॑त्या॒स्तस्मा॒॑न्मा मुञ्चत॒र्तस्य॒र्तेन॒ मामि॒त।
देवा॑ जीवनका॒म्या यद्वा॒चाऽनृ॑तमूदि॒म ।
तस्मा॒॑न्न इ॒ह मु॑ञ्चत॒ विश्वे॑ देवास्स॒जोष॑सः ।
ऋ॒तेन॑ द्यावापृथिवी ऋ॒तेन॒ त्वꣳ स॑रस्वति।
कृ॒तान्नः॑ पा॒ह्येन॑सो॒ यत्किञ्चानृ॑तमूदि॒म।
इ॒न्द्रा॒ग्नी मि॒त्रावरु॑णौ॒ सोमो॑ धा॒ता बृह॒स्पतिः॑।
ते नो॑ मुञ्च॒न्त्वेन॑सो॒ यद॒न्यकृ॑तमारि॒म।
स॒जा॒त॒श॒ꣳ॒सादु॒त जा॑मिश॒ꣳ॒साज्ज्याय॑स॒श्शꣳसा॑दु॒त वा॒ कनी॑यसः।
अना॑धृष्टं दे॒वकृ॑त॒ं यदे॒नस्तस्मा॒त्त्वम॒स्माञ्जा॑तवेदो मुमुग्धि॥ ३॥

[[2-3-2]]
यद्वा॒चा यन्मन॑सा बा॒हुभ्या॑मू॒रुभ्या॑मष्ठी॒वद्भ्याꣳ॑ शि॒श्नैर्यद॑नृ॑तं चकृ॒मा व॒यम्।
अ॒ग्निर्मा॒ तस्मा॒देन॑सो॒ गार्ह॑पत्यः प्रमु॑ञ्चतु चकृ॒म यानि॑ दु॒ष्कृ॒ता।
येन॑ त्रि॒तो अ॑र्ण॒वान्नि॑र्ब॒भूव॒ येन॒ सूर्यं॒ तम॑सो निर्मु॒मोच॑।
येनेन्द्रो॒ विश्वा॒ अज॑हा॒दरा॑तीस्तेना॒हं ज्योति॑षा॒ ज्योति॑रानशा॒न आ॒॑क्षि।
यत्कुसी॑द॒मप्र॑तीत्तं॒ मये॒ह येन॑ य॒मस्य॑ नि॒धिना॒ चरा॑मि।
ए॒तत्तद॑ग्ने अनृ॒णो भ॑वामि॒ जीव॑न्नेव प्रति॒ तत्ते॑ दधामि।
यन्मयि॑ मा॒ता यदा॑ पि॒पेष॒ यद॒न्तरि॑क्षं यदा॒शसाति॑क्रामामि त्रि॒ते दे॒वा दि॒वि जा॒ता यदाप॑ इ॒मं मे॑
वरुण॒ तत्त्वा॑ यामि॒ त्वं नो॑ अग्ने॒ स त्वं नो॑ अग्ने॒ त्वम॑ग्ने अ॒यासि॑॥ ४॥
मु॒मु॒ग्धि स॒प्त च॑॥ ३॥

[[2-4-1]]
यद॒दी॑व्यन्नृ॒णम॒हं ब॒भूवादि॑त्सन्वा सं॒ज॒गर॒ जने॒॑भ्यः।
अ॒ग्निर्मा॒ तस्मा॒दिन्द्र॑श्च संविदा॒नौ प्रमु॑ञ्चताम्।
यद्धस्ता॒॑भ्यां च॒कर॒ किल्बि॑षाण्य॒क्षाणा॒॑ं व॒ग्नुमु॑पजि॒घ्नमा॑नः।
उ॒ग्रंप॒श्या च॑ राष्ट्र॒भृच्च॒ तान्य॑प्स॒रसा॒वनु॑दत्तामृ॒णानि॑।
उग्रं॑पश्ये॒ राष्ट्र॑भृ॒त्किल्बि॑षाणि॒ यद॒क्षवृ॑त्त॒मनु॑दत्तमे॒तत्।
नेन्न॑ ऋ॒णानृ॑ण॒व इत्स॑मानो॒ य॒मस्य॑ लो॒के अधि॑रज्जु॒राय॑।
अव॑ ते॒ हेळ॒ उदु॑त्तम मि॒मं मे॑ वरुण॒ तत्त्वा॑ यामि॒ त्वं नो॑ अग्ने॒ स त्वं नो॑ अग्ने।

संकुसुको विकुसुको निर्ऋथो यश्च निस्वनः।
तेऽ१ॅस्मद्यक्ष्ममनागसो दूराद्दूरमचीचतम्।
निर्यक्ष्ममचीचते कृत्यां निर्ऋतिं च।
तेन योऽ१ॅस्मत्समृच्छातै तमस्मै प्रसुवामसि।
दुश्शꣳसानुशꣳसाभ्यां घणेनानुघणेन च।
तेनान्योऽ१ॅस्मत्समृच्छातै तमस्मै प्रसुवामसि।
सं वर्चसा पयसा संतनूभिरगन्महि मनसा सꣳशिवेन।
त्वष्टा नो अत्र विदधातु रायोऽनुमार्ष्टु तन्वो१ॅ यद्विलिष्टम्॥ ५॥
कृत्यां निर्ऋतिं च पञ्च च॥ ४॥

[[2-5-1]]
आयुष्टे विश्वतो दधदयमग्निर्वरेण्यः।
पुनस्ते प्राण आयाति परा यक्ष्मꣳ सुवामि ते।
आयुर्दा अग्ने हविषो जुषाणो घृतप्रतीको घृतयोनिरेधि।
घृतं पीत्वा मधु चारु गव्यं पितेव पुत्रमभिरक्षतादिमम्।
इममग्न आयुषे वर्चसे कृधि तिग्ममोजो वरुण सꣳशिशाधि।
मातेवास्मा अदिते शर्म यच्छ विश्वे देवा जरदष्टिर्यथाऽसत्।
अग्न आयूꣳषि पवस आसुवोर्जमिषञ्च नः।
आरे बाधस्व दुच्छुनाम्।
अग्ने पवस्व स्वपा अस्मे वर्चस्सुवीर्यम्।
दधद्रयिं मयि पोषम्॥ ६॥

[[2-5-2]]
अग्निर्ऋषिः पवमानः पाञ्चजन्यः पुरोहितः।
तमीमहे महागयम्।
अग्ने जातान्प्रणुदानस्सपत्नान्प्रत्यजाताञ्जातवेदो नुदस्व।
अस्मे दीदिहि सुमना अहेळञ्छर्मन्ते स्याम त्रिवरूथ उद्भौ।
सहसा जातान्प्रणुदानस्सपत्नान्प्रत्यजाताञ्जातवेदो नुदस्व।
अधि नो ब्रूहि सुमनस्यमानो वयꣳ स्याम प्रणुदानस्सपत्नान्।
अग्ने यो नोऽभितो जनो वृको वारो जिघाꣳसति।

ताꣳस्त्वं वृत्रहञ्जहि वस्वस्मभ्यमाभर।
अग्ने यो नोऽभिदासति समानो यश्च निष्ट्यः।
तं वयꣳ समिधं कृत्वा तुभ्यमग्नेऽपिदध्मसि॥ ७॥

[[2-5-3]]
यो नश्शपादशपतो यश्च नश्शपतश्शपात्।
उषाश्च तस्मै निम्रुक्च सर्वं पापꣳ समूहताम्।
यो नस्सपत्नो यो रणो मर्तोऽभिदासति देवाः।
इध्मस्येव प्रक्षायतो मा तस्योच्छेषि किञ्चन।
यो मां द्वेष्टि जातवेदो यं चाहं द्वेष्मि यश्च माम्।
सर्वाꣳस्तानग्ने सन्दह याꣳश्चाहं द्वेष्मि ये च माम्।
यो अस्मभ्यमरातीयाद्यश्च नो द्वेषते जनः।
निन्दाद्यो अस्मान्दिप्साच्च सर्वाꣳस्तान्मष्मषा कुरु।
सꣳशितं मे ब्रह्म सꣳशितं वीर्य१ꣳ बलम्।
सꣳशितं क्षत्त्रं मे जिष्णु यस्याहमस्मि पुरोहितः।
उदेषां बाहु अतिरमुद्वर्चो अथो बलम्।
क्षिणोमि ब्रह्मणाऽमित्रानुन्नयामि स्वाँ२ अहम्।
पुनर्मनः पुनरायुर्म आगात्पुनश्चक्षुः पुनश्श्रोत्रं म आगात्पुनः प्राणः पुनराकूतं म आगात्पुनश्चित्तं पुनराधीतं म आगात्।
वैश्वानरो मेऽदब्धस्तनूपा अवबाधतां दुरितानि विश्वा॥ ८॥
पोषं दध्मसि पुरोहितश्चत्वारि च॥ ५॥

[[2-6-1]]
वैश्वानराय प्रतिवेदयामो यदीनृणꣳ सङ्गरो देवतासु।
स एतान्पाशान्प्रमुचन्प्रवेद स नो मुञ्चातु दुरितादवद्यात्।
वैश्वानरः पवयान्नः पवित्रैर्यत्सङ्गरमभिधावाम्याशाम्।
अनाजानन्मनसा याचमानो यदत्रैनो अव तत्सुवामि।
अमी ये सुभगे दिवि विचृतौ नाम तारके।
प्रेहामृतस्य यच्छतामेतद्बद्धकमोचनम्।
विजिहीर्ष्व लोकान्कृधि बन्धान्मुञ्चासि बद्धकम्।

योने॑रिव॒ प्रच्यु॑तो॒ गर्भ॒स्सर्वाँ᳚न्प॒थो अ॑नुष्व।
स प्र॑जा॒नन्प्रति॑गृभ्णीत वि॒द्वान्प्र॒जाप॑तिः प्रथम॒जा ऋ॒तस्य॑।
अ॒स्माभि॑र्द॒त्तं ज॒रस॑ः प॒रस्ता॒दच्छि॑न्नं॒ तन्तु॑मनु॒सञ्च॑रेम॥ ९॥

[[2-6-2]]
त॒तं तन्तु॑मन्वेके॒ अनु॒सञ्च॑रन्ति॒ येषाँ᳚ द॒त्तं पित्र्य॒माय॑नवत्।
अ॒बन्ध्वेके॒ दद॑तः प्र॒यच्छा॒द्दातुं॒ चेच्छ॒क्नवा॒ꣳ॒स्सस्व॒र्ग एषाम्।
आर॑भेथा॒मनु॒सꣳर॑भेथा॒ꣳ॒ समा॒नं पन्था॑मवथो घृ॒तेन॑।
यद्वाँ᳚ पू॒र्तं परि॑विष्टं॒ यद॒ग्नौ तस्मै॒ गोत्रा॑येह॒ जाया॑पती॒ सꣳर॑भेथाम्।
यद॒न्तरि॑क्षं पृथि॒वीमु॒त द्यां यन्मा॒तरं॑ पि॒तरं॑ वा जिहि॒ꣳ॒सि॒म।
अ॒ग्निर्मा॒ तस्मा॒देन॑सो॒ गार्ह॑पत्य॒ उन्नो᳚ नेषद्दु॒रिता॒ यानि॑ चकृ॒म।
भूमि॑र्मा॒ताऽदि॑तिर्नो॒ ज॒नित्रं॒ भ्राता॒ऽन्तरि॑क्षम॒भिश॑स्त एनः।
द्यौर्न॑ः पि॒ता पि॑तृ॒याच्छं भ॑वासि जा॒मि मि॒त्वा मा वि॑वित्सि लो॒कात्।
यत्र॑ सु॒हार्द॒स्सुकृ॑तो॒ मद॑न्ते वि॒हाय॒ रोगं॑ त॒न्वा॑ꣳ॒ स्वायाँ᳚म्।
अ॒श्लो॒णाङ्गै॒रह्रु॑तास्स्व॒र्गे तत्र॑ पश्येम पि॒तरं॑ च पु॒त्रम्।
यद॒न्नम॒द्म्यनृ॑तेन देवा दा॒स्यन्नदा॑स्यन्नु॒त वा॑ करि॒ष्यन्न्।
यद्दे॒वानां॒ चक्षु॒ष्यागो॒ अस्ति॒ यदे॒व किञ्च॑ प्रतिज॒ग्रा॒हम॒ग्निर्मा॒ तस्मा॑दनृ॒णं कृ॑णोतु।
यद॒न्नम॒द्मि ब॒हु॒धा वि॒रूपं॒ वासो॒ हिर॑ण्यमु॒त गाम॒जाम॒वि॑म्।
यद्दे॒वानां॒ चक्षु॒ष्यागो॒ अस्ति॒ यदे॒व किञ्च॑ प्रतिज॒ग्रा॒हम॒ग्निर्मा॒ तस्मा॑दनृ॒णं कृ॑णोतु।
य॒न्मया॒ मन॑सा वा॒चा कृ॒तमेन॑ः कदा॒चन।
सर्व॑स्मा॒त्तस्मा॒न्मेळि॑तो मो॒ग्धि॒ त्वꣳ हि वेत्थ॑ यथात॒थम्॥ १०॥
च॒रे॒म पु॒त्रꣳ षट्च॑॥ ६॥

[[2-7-1]]
वात॑रशना॒ ह॒ वा ऋष॑यश्श्रम॒णा ऊ॒र्ध्वम॑न्थिनो बभूवु॒स्तानृष॑यो॒ऽर्थमा॑य॒ꣳ॒स्ते
नि॒लाय॑मचर॒ꣳ॒स्तेऽनु॑प्रविशुः कू॒श्माण्डा॒नि तꣳस्तेष्वन्व॑विन्दञ्छ्र॒द्धया॑ च॒ तप॑सा च॒
तानृष॑योऽब्रुवन्क॒था नि॒लायं॑ चरथे॒ति॒ त ऋषी॑नब्रुवन्नमो॑ वोऽस्तु भगवन्तो॒ऽस्मिन्धाँ᳚म्नि केन॑
वस्सप॒र्या॑मे॒ति तानृष॑योऽब्रुवन्प॒वित्रं॑ नो ब्रूत येन॒रि॒पस॑स्स्यामे॒ति त ए॒तानि॑ सू॒क्तान्य॑पश्यन्यद्दे॑वा
दे॒वहेळ॑नं यद्दीँ᳚व्यन्नृणमहं ब॒भुवायु॑ष्टे वि॒श्वतो॑ द॒धदि॒त्ये॒तैराज्यं॑ जु॒हुत वैश्वा॒नरा॒य प्रति॑वेदया॒म॒
इत्युप॑तिष्ठत॒ यद॒र्वा॒चीन॒मेनो᳚ भ्रू॒णह॒त्याया॒स्तस्मा॒न्मोक्ष्य॒ध्व॒ इति॒ त

एतैरजुहवुस्तेऽरेपसोऽभवन्कर्मादिष्वेतैर्जुहुयात्पूतो देवलोकान्थ्समश्नुते॥ ११॥ ॥ ७॥

[[2-8-1]]
कूश्माण्डैर्जुहुयाद्योऽपूत इव मन्येत यथा स्तेनो यथा भ्रूणहैवमेष भवति योऽयोनौ रेतस्सिञ्चति यदर्वाचीनमेनो भ्रूणहत्यायास्तस्मान्मुच्यते यावदेनो दीक्षामुपैति दीक्षित एतैस्सततिं जुहोति संवथ्सरं दीक्षितो भवति संवथ्सरादेवात्मानं पुनीते मासं दीक्षितो भवति यो मासस्स संवथ्सरस्संवथ्सरादेवात्मानं पुनीते चतुर्विꣳशतिꣳ रात्रीर्दीक्षितो भवति चतुर्विꣳशतिरर्धमासास्संवथ्सरस्संवथ्सरादेवात्मानं पुनीते द्वादश रात्रीर्दीक्षितो भवति द्वादश मासास्संवथ्सरस्संवथ्सरादेवात्मानं पुनीते षड्रात्रीर्दीक्षितो भवति षड्वा ऋतवस्संवथ्सरस्संवथ्सरादेवात्मानं पुनीते तिस्रो रात्रीर्दीक्षितो भवति त्रिपदा गायत्री गायत्रिया एवात्मानं पुनीते न माꣳसमश्नीयान्न स्त्रियमुपेयान्नोपर्यासीत जुगुप्सेतानृतात्पयो ब्राह्मणस्य व्रतं यवागू राजन्यस्यामिक्षा वैश्यस्याथो सौम्येऽप्यध्वर एतद्व्रतं ब्रूयाद्यदि मन्येतोपदस्यामीत्योदनं धानास्सक्तून्घृतमित्यनुव्रतयेदात्मनोऽनुपदासाय॥ १२॥ ॥ ८॥

[[2-9-1]]
अजान् ह वै पृश्नीꣳस्तपस्यमानान्ब्रह्म स्वयम्भ्वभ्यानर्षत्त ऋषयोऽभवन्तदृषीणामृषित्वं तां देवतामुपातिष्ठन्त यज्ञकामास्त एतं ब्रह्मयज्ञमपश्यन्तमाऽहरन्तेनायजन्त यदृचोऽध्यगीषत ताः पय आहुतयो देवानामभवन्यद्यजूꣳषि घृताहुतयो यत्सामानि सोमाहुतयो यदथर्वाङ्गिरसो मध्वाहुतयो यद्ब्राह्मणानीतिहासान्पुराणानि कल्पान्गाथा नाराशꣳसीर्मेदाहुतयो देवानामभवन्ताभिः क्षुधं पाप्मानमपाघ्नन्नपहतपाप्मानो देवास्स्वर्गं लोकमायन्ब्रह्मणस्सायुज्यमृषयोऽगच्छन्॥ १३॥ ॥ ९॥

[[2-10-1]]
पञ्च वा एते महायज्ञास्सतति प्रतायन्ते सतति सन्तिष्ठन्ते देवयज्ञः पितृयज्ञो भूतयज्ञो मनुष्ययज्ञो ब्रह्मयज्ञ इति यदग्नौ जुहोत्यपि समिधं तद्देवयज्ञस्सन्तिष्ठते यत्पितृभ्यस्स्वधाकरोत्यप्यपस्तत्पितृयज्ञस्सन्तिष्ठते यद्भूतेभ्यो बलिꣳ हरति तद्भूतयज्ञस्सन्तिष्ठते यद्ब्राह्मणेभ्योऽन्नं ददाति तन्मनुष्ययज्ञस्सन्तिष्ठते यत्स्वाध्यायमधीयीतैकामप्यृचं यजुस्साम वा तद्ब्रह्मयज्ञस्सन्तिष्ठते यदृचोऽधीते पयसः कूल्या अस्य पितृन्थ्स्वधा अभिवहन्ति यद्यजूꣳषि घृतस्य कूल्या यत्सामानि सोम एभ्यः पवते यदथर्वाङ्गिरसो मधोः कूल्या यद्ब्राह्मणानीतिहासान्पुराणानि कल्पान्गाथा नाराशꣳसीर्मेदसः कूल्या अस्य पितृन्थ्स्वधा अभिवहन्ति यदृचोऽधीते पय आहुतिभिरेव तद्देवाꣳस्तर्पयति यद्यजूꣳषि घृताहुतिभिर्यत्सामानि

सोमाहुतिभिर्यदथर्वाङ्गिरसो मध्वाहुतिभिर्यद्ब्राह्मणानीतिहासान्पुराणानि कल्पान्गाथा नाराशꣳसीर्मेदाहुतितिभिरेव तद्देवाꣳस्तर्पयति त एनं तृप्ता आयुषा तेजसा वर्चसा श्रिया यशसा ब्रह्मवर्चसेनान्नाद्येन च तर्पयन्ति॥ १४॥ ॥ १०॥

[[2-11-1]]
ब्रह्मयज्ञेन यक्ष्यमाणः प्राच्यां दिशि ग्रामादच्छदिर्दर्श उदीच्यां प्रागुदीच्यां वोदित आदित्ये दक्षिणत उपवीयोपविश्य हस्ताववनिज्य त्रिराचामेद्द्विः परिमृज्य सकृदुपस्पृश्य शिरश्चक्षुषी नासिके श्रोत्रे हृदयमालभ्य यत्त्रिराचामति तेन ऋचः प्रीणाति यद्द्विः परिमृजति तेन यजुꣳषि यत्सकृदुपस्पृशति तेन सामानि यत्सव्यं पाणिं पादौ प्रोक्षति यच्छिरश्चक्षुषी नासिके श्रोत्रे हृदयमालभते तेनाथर्वाङ्गिरसो ब्राह्मणानीतिहासान्पुराणानि कल्पान्गाथा नाराशꣳसीः प्रीणाति दर्भाणां महदुपस्तीर्योपस्थं कृत्वा प्राङासीनस्स्वाध्यायमधीयीतापां वा एष औषधीनाꣳ रसो यद्दर्भास्सरसमेव ब्रह्म कुरुते दक्षिणोत्तरौ पाणी पादौ कृत्वा सपवित्रावोमिति प्रतिपद्यत एतद्वै यजुस्त्रयीं विद्यां प्रत्येषा वागेतत्परममक्षरं तदेतदृचाऽभ्युक्त मृचो अक्षरे परमे व्योमन्यस्मिन्देवा अधि विश्वे निषेदुर्यस्तन्न वेद किमृचा करिष्यति य इत्ताद्विदुस्त इमे समासत इति त्रीनेव प्रायुङ्क्त भूर्भुवस्स्वरित्याहैतद्वै वाचस्सत्यं यदेव वाचस्सत्यं तत्प्रायुङ्क्ताथ सावित्रीं गायत्रीं त्रिरन्वाह पच्छोऽर्धर्चशोऽनवानꣳ सविता श्रियः प्रसविता श्रियमेवाप्नोत्यथो प्रज्ञातयैव प्रतिपदा छन्दाꣳसि प्रतिपद्यते॥ १५॥ ॥ ११॥

[[2-12-1]]
ग्रामे मनसा स्वाध्यायमधीयीत दिवा नक्तं वेति ह स्माह शौच आह्नेय उतारण्येऽबल उत वाचोत तिष्ठन्नुत व्रजन्नुतासीन उत शयानोऽधीयीतैव स्वाध्यायं तपस्वी पुण्यो भवति य एवं विद्वान्थ्स्वाध्यायमधीते नमो ब्रह्मणे नमो अस्त्वग्नये नमः पृथिव्यै नम ओषधीभ्यः।
नमो वाचे नमो वाचस्पतये नमो विष्णवे बृहते करोमि॥ १६॥ ॥ १२॥

[[2-13-1]]
मध्यन्दिने प्रबलमधीयीतासौ खलु वावैष आदित्यो यद्ब्राह्मणस्तस्मात्तर्हि तेक्ष्णिष्ठं तपति तदेषाऽभ्युक्ता।
चित्रं देवानामुदगादनीकं चक्षुर्मित्रस्य वरुणस्याग्नेः।
आऽप्रा द्यावापृथिवी अन्तरिक्षꣳ सूर्य आत्मा जगतस्तस्थुषश्चेति स वा एष यज्ञस्सद्यः प्रतायते सद्यस्सन्तिष्ठते तस्य प्राक्सायमवभृथो नमो ब्रह्मण इति परिधानीयां त्रिरन्वाहाप उपस्पृश्य गृहानेति ततो यत्किञ्च ददाति सा दक्षिणा॥ १७॥ ॥ १३॥

[[2-14-1]]

तस्य वा एतस्य यज्ञस्य मेघो हविर्धानं विद्युदग्निर्वर्षꣳ हविस्स्तनयित्नुर्वषट्कारो यदवस्फूर्जति सोऽनुवषट्कारो वायुरात्माऽमावास्या स्विष्टकृद्य एवं विद्वान्मेघे वर्षति विद्योतमाने स्तनयत्यवस्फूर्जति पवमाने वायावमावास्यायाꣳ स्वाध्यायमधीते तप एव तत्तप्यते तपो हि स्वाध्याय इत्युत्तमं नाकꣳ रोहत्युत्तमस्समानानां भवति यावन्तꣳ ह वा इमां वित्तस्य पूर्णां ददथ्स्वर्गं लोकं जयति तावन्तं लोकं जयति भूयाꣳसं चाक्षय्यं चापपुनर्मृत्युञ्जयति ब्रह्मणस्सायुज्यं गच्छति॥ १८॥ ॥ १४॥

[[2-15-1]]

तस्य वा एतस्य यज्ञस्य द्वावनध्यायौ यदात्माऽशुचिर्यद्देशस्समृद्धिर्दैवतानि य एवं विद्वान्महारात्र उषस्युदिते व्रजꣳस्तिष्ठन्नासीनश्शयानोऽरण्ये ग्रामे वा यावत्तरसꣳ स्वाध्यायमधीते सर्वाँल्लोकाञ्जयति सर्वाँल्लोकाननृणोऽनुसञ्चरति तदेषाऽभ्युक्ता।
अनृणा अस्मिन्ननृणाः परस्मिꣳस्तृतीये लोके अनृणास्स्याम।
ये देवयाना उत पितृयाणास्सर्वान्पथो अनृणा आक्षीयेमेत्यग्निं वै जातं पाप्मा जग्राह तं देवा आहुतीभिः पाप्मानमपाघ्नन्नाहुतीनां यज्ञेन यज्ञस्य दक्षिणाभिर्दक्षिणानां ब्राह्मणेन ब्राह्मणस्य छन्दोभिश्छन्दसाꣳ स्वध्यायेनापहतपाप्मा स्वाध्यायो देवपवित्रं वा एतत्तं योऽनूथ्सृजत्यभागो वाचि भवत्यभागो नाके तदेषाऽभ्युक्ता।
यस्तित्याज सखिविदꣳ सखायं न तस्य वाच्यपि भागो अस्ति।
यदीꣳ शृणोत्यलकꣳ शृणोति न हि प्रवेद सुकृतस्य पन्थामिति तस्माथ्स्वाध्यायोऽध्येतव्यो यं यं क्रतुमधीते तेन तेनास्येष्टं भवत्यग्नेर्वायोरादित्यस्य सायुज्यं गच्छति तदेषाऽभ्युक्ता।
ये अर्वाङुत वा पुराणे वेदं विद्वाꣳसमभितो वदन्त्यादित्यमेव ते परिवदन्ति सर्वे अग्निं द्वितीयं तृतीयं च हꣳसमिति यावतीर्वै देवतास्तास्सर्वा वेदविदि ब्राह्मणे वसन्ति तस्माद्ब्राह्मणेभ्यो वेदविद्भ्यो दिवे दिवे नमस्कुर्यान्नाश्लीलं कीर्तयेदेता एव देवताः प्रीणाति॥ १९॥ ॥ १५॥

[[2-16-1]]

रिच्यत इव वा एष प्रेव रिच्यते यो याजयति प्रति वा गृह्णाति याजयित्वा प्रतिगृह्य वाऽनश्नन्त्रिस्स्वाध्यायं वेदमधीयीत त्रिरात्रं वा सावित्रीं गायत्रीमन्वातिरेचयति वरो दक्षिणा वरेणैव वरꣳ स्पृणोत्यात्मा हि वरः॥ २०॥ ॥ १६॥

[[2-17-1]]

दुहे ह वा एष छन्दाꣳसि यो याजयति स येन यज्ञक्रतुना याजयेथ्सोऽरण्यं परेत्य शुचौ देशे
स्वाध्यायमेवैनमधीयन्नासीत तस्यानशनं दीक्षा स्थानमुपसद आसनꣳ सुत्या वाग्जुहूर्मन
उपभृद्धृतिर्ध्रुवा प्राणो हविस्सामाध्वर्युस्स वा एष यज्ञः प्राणदक्षिणोऽनन्तदक्षिणस्समृद्धतरः॥
२१॥ ॥ १७॥

[[2-18-1]]
कतिधाऽवकीर्णी प्रविशति चतुर्धेत्याहुर्ब्रह्मवादिनो मरुतः प्राणैरिन्द्रं बलेन बृहस्पतिं
ब्रह्मवर्चसेनाग्निमेवेतरेण सर्वेण तस्यैतां प्रायश्चित्तं विदाञ्चकार सुदेवः काश्यपो यो
ब्रह्मचार्यवकिरेदमावास्यायाꣳ रात्र्यामग्निं प्रणीयोपसमाधाय द्विराज्यस्योपघातं जुहोति
कामावकीर्णोऽस्म्यवकीर्णोऽस्मि काम कामाय स्वाहा कामाभिद्रुग्धोऽस्म्यभिद्रुग्धोऽस्मि काम
कामाय स्वाहेत्यमृतं वा आज्यममृतमेवात्मन्धत्ते हुत्वा प्रयताञ्जलिः कवातिर्यङ्ङग्निमभिमन्त्रयेत सं
मा सिञ्चन्तु मरुतस्समिन्द्रस्सं बृहस्पतिः।
सं माऽयमग्निस्सिञ्चत्वायुषा च बलेन चायुष्मन्तं करोत मेति प्रति हास्मै मरुतः प्राणान्दधति
प्रतीन्द्रो बलं प्रति बृहस्पतिर्ब्रह्मवर्चसं प्रत्यग्निरितरथ्सर्वꣳ सर्वतनुर्भूत्वा सर्वमायुरेति
त्रिरभिमन्त्रयेत त्रिषत्या हि देवा योऽपूत इव मन्येत स इत्थं जुहुयादित्थमभिमन्त्रयेत पुनीत
एवात्मानमायुरेवात्मन्धत्ते वरो दक्षिणा वरेणैव वरꣳ स्पृणोत्यात्मा हि वरः॥ २२॥ ॥ १८॥

[[2-19-1]]
भूः प्रपद्ये भुवः प्रपद्ये स्वः प्रपद्ये भूर्भुवस्स्वः प्रपद्ये ब्रह्म प्रपद्ये ब्रह्मकोशं प्रपद्येऽमृतं
प्रपद्येऽमृतकोशं प्रपद्ये चतुर्जालं ब्रह्मकोशं यं मृत्युर्नावपश्यति तं प्रपद्ये देवान्प्रपद्ये देवपुरं प्रपद्ये
परीवृतो वरीवृतो ब्रह्मणा वर्मणाऽहं तेजसा कश्यपस्य यस्मै नमस्तच्छिरो धर्मो मूर्धानं ब्रह्मोत्तरा
हनुर्यज्ञोऽधरा विष्णुर्हृदयꣳ संवथ्सरः प्रजननमश्विनौ पूर्वपादावत्रिर्मध्यं मित्रावरुणावपरपादावग्निः
पुच्छस्य प्रथमं काण्डं तत इन्द्रस्ततः प्रजापतिरभयं चतुर्थꣳ स वा एष
दिव्यश्शाक्वरश्शिशुमारस्तꣳ ह य एवं वेदाप पुनर्मृत्युं जयति जयति स्वर्गं लोकं नाध्वनि प्रमीयते
नाग्नौ प्रमीयते नाप्सु प्रमीयते नानपत्यः प्रमीयते लघ्वान्नो भवति ध्रुवस्त्वमसि ध्रुवस्य क्षितमसि
त्वं भूतानामधिपतिरसि त्वं भूतानाꣳ श्रेष्ठोऽसि त्वां भूतान्युपपर्यावर्तन्ते नमस्ते नमस्सर्वं ते नमो
नमश्शिशुकुमाराय नमः॥ २३॥ ॥ १९॥

[[2-20-1]]
नमः प्राच्यै दिशे याश्च देवता एतस्यां प्रतिवसन्त्येताभ्यश्च नमो नमो दक्षिणायै दिशे याश्च देवता
एतस्यां प्रतिवसन्त्येताभ्यश्च नमो नमः प्रतीच्यै दिशे याश्च देवता एतस्यां प्रतिवसन्त्येताभ्यश्च

नमो॒ नम॒ उदी॑च्यै दि॒शे याश्च॑ दे॒वता॑ ए॒तस्यां॒ प्रति॑वसन्त्ये॒ताभ्य॑श्च॒ नमो॒ नम॑ ऊर्ध्वायै॑ दि॒शे याश्च॑ दे॒वता॑ ए॒तस्यां॒ प्रति॑वसन्त्ये॒ताभ्य॑श्च॒ नमो॒ नमोऽध॑रायै दि॒शे याश्च॑ दे॒वता॑ ए॒तस्यां॒ प्रति॑वसन्त्ये॒ताभ्य॑श्च॒ नमो॒ नमो॑ऽवान्त॒रायै॑ दि॒शे याश्च॑ दे॒वता॑ ए॒तस्यां॒ प्रति॑वसन्त्ये॒ताभ्य॑श्च॒ नमो॒ नमो गङ्गायमुनयोर्म॑ध्ये ये॑ वस॒न्ति॒ ते मे प्रसन्नात्मानश्चि॑रं जीवि॑तं व॑र्धय॒न्ति॒ नमो गङ्गायमुनयोर्मु॒नि॑भ्यश्च॒ नमो॒ नमो गङ्गायमुनयोर्मु॒नि॑भ्यश्च॒ नमः॥ २४॥ ॥ २०॥

सह॒ रक्षा॑ꣳसि॒ यद्दे॑वास्स॒प्तद॑श॒ यददी॑व्य॒न्पञ्च॑द॒शायु॑ष्टे॒ चतु॑स्त्रिꣳशꣳ शद्वैश्वान॒राय॒ षड्विꣳ॑शति॒र्वा॑त॑रशना ह कूश्मा॒ण्डैर॒जान्ह॒ पञ्च॑ ब्रह्मय॒ज्ञेन॒ ग्रामे॑ म॒ध्यन्दि॑ने॒ तस्य॒ वै मे॒घस्तस्य॒ वै द्वौ रिच्य॑ते दु॒हे ह॑ कति॒धाऽव॑कीर्णी॒ भूर्न॒मः प्राच्यै॑ विꣳश॒तिः॥ २०॥

सह॑ वात॑रशना दु॒हे ह॒ चतु॑र्विꣳश॒तिः॥ २४॥

सह॒ वै मुनि॑भ्यश्च॒ नमः॥

[[2-0-0]]
नमो॒ ब्रह्म॑णे नमो॑ अस्त्व॒ग्नये॒ नम॑ः पृथि॒व्यै नम॒ ओष॑धीभ्यः।
नमो॑ वा॒चे नमो॑ वा॒चस्पत॑ये॒ नमो॒ विष्ण॑वे बृह॒ते क॑रोमि॥
ॐ शान्ति॒ः शान्ति॒ः शान्तिः॑॥